

RUS VE TÜRK DİL DÜNYA GÖRÜŞÜNDE* “DAĞ” KAVRAMI (KÜLTÜRDİLBİLİMSEL ANALİZ)

Hakan SARAÇ**

Öz

20. yüzyılın sonlarından günümüze kadar dilbilim çalışmalarının ana konusu dil ve kültür etkileşim sorunlarının çözümü olmuştur. Bu problemlerin çözümünde dilbilimciler toplumların *dil dünya görüşlerinde* yer alan evrensel ya da ulusal-kültürel değer ve imgeleri incelemiştir. Bu çalışmada *dağ* kavramının Rus ve Türk halkı tarafından algılanışı ve bu algıların her iki toplumun diline yansıma şekilleri *kültürdilbilimsel analiz* yöntemiyle aydınlatılmaya çalışılmaktadır. Analiz materyallerini *dağ* sözcüğünü içeren Rusça ve Türkçe deyimler oluşturmaktadır. *Dağ* sözcüğünün bu deyimlerde sahip olduğu kültürel anlamlar ortaya çıkarılmakta ve betimlenmektedir. Bunun dışında, çalışmanın sonunda kültürler arası diyaloglarda her iki dil ve kültür taşıyıcıları arasında oluşabilecek olası iletişim sorunlarının önüne geçilmesi için elde edilen sonuçlar değerlendirilerek önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Dil dünya görüşü, kültürdilbilimsel analiz, Rus dili, Türk dili, kültürel anlam.

CONCEPT OF “MOUNTAIN” IN THE LINGUISTIC VIEW OF THE RUSSIAN AND TURKISH WORLD (LINGUO-CULTUROLOGICAL ANALYSIS)

Abstract

From the end of the 20th century till today, the study subject of linguistics researchers has been solution of the language and culture interaction problems. For effectual and simple solutions, linguists have pursued a goal to research into universal and national-cultural values and images existing within the *linguistic view of the World* of diversified societies. In this context, how *mountain* concept is perceived by Russian and Turkish folks and then in what way these perception reflect on the language of both communities are identified through culture *linguo-culturological analysis* method actualised in linguistics groups. Analysis material consists of Russian and Turkish idioms based on the “mountain” lexis in the carefully selected idioms are brought out and described. Apart from that, in order to prevent probable communication mishaps between the persons of both country, data acquired in the end of the study are interpreted and a set of suggestions are made.

Keywords: Linguistic view of the world, linguo-culturological analysis, Russian language, Turkish language, cultural meaning.

* ‘Dil Dünya Görüşü’ («Языковая Картина Мира») kavramı ‘Kültürdilbilim Temel Kavramlar ve Sorunlar’ (2014) başlıklı makale derlemesi kitabında önerilmiş olup bu çalışmada da bu terimden yararlanılmıştır.

** Arş. Gör.; Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü, h_sarac@anadolu.edu.tr.

Giriş

Günümüz dilbilim araştırmacıları geçmişten günümüze güncelliğini koruyan birtakım dilbilim sorunlarının çözümü için çaba göstermektedir. Bu problemlerin çözümü için dilbilim uzmanlarınca uygulanan dilbilimsel yöntemlerin yeterli olmaması farklı metotların bulunmasını ve uygulanmasını zorunlu kılmıştır. Bu da dilbilimde bazı alt disiplinlerin doğmasına, dilbilim ve diğer sosyal bilim dalları (göstergebilim, halkbilim, mitoloji, psikoloji vs.) arasında ortak çalışma ortamlarının doğmasına sebep olmuştur. İnsanın dil üzerindeki etki faktörleri, dilin kültürle süregelen etkileşim sorunlarının aydınlatılması, kişinin bilincinde oluşan algıların dil işaretlerinde nasıl yansıdığı, somutlaştığı ve korunduğu gibi önem arz eden soruların cevapları dilbilimciler tarafından titizlikle araştırılmaktadır. Dilbilim sahasının genişlemesiyle birlikte yeni terimlerin ortaya çıkışı da kaçınılmaz olmuştur. Bu terimlerden en dikkat çekici olanı, belli bir halkın dünyayı ve çevresinde olan bitenleri tanımaya çalışmasıyla başlayan süreçle birlikte o halkın fertlerinin *dil bilincinde*¹ uyanan algıların tümü olarak tanımlanan *dil dünya görüşü*² terimidir. Dünyadaki çalışmalara oranla *dil dünya görüşü* konulu araştırmalar ülkemiz dilbiliminde henüz kendini yeterince gösterememiştir. Bu yüzden, çalışmada *dil dünya görüşü* teriminin doğuşuna, gelişimine ve önemine değinilecektir.

Dil dünya görüşü (Ing. *linguistic view of the World*) terimi dilbiliminde kültürdilbilim, budun dilbilim ve bilişsel dilbilimin sınırları içerisinde sıkça işlenen konulardan biridir.

Günümüz dilbiliminde *dil dünya görüşü* teması daha çok Alman, Amerikalı ve Rus dilbilimcilerce incelenmektedir (bk. W. Von Humboldt, L. Weisberger, E. Sapir, B. Whorf, N.D. Arutyunova, YU.N. Karaulov, V.V. Krasnıh, V.A. Maslova, B.A. Serebrennikov, V.H. Teliya, S.M. Tolstaya, V.N. Toporov, T.V. Tsiv'yan, L.O. Cherneyko, YE.S. Yakovleva vb.). Bu araştırmacılar çalışmaları ile *dil dünya görüşü* kavramının teorik olarak temellendirilmesine ve gelişimine katkıda bulunmuşlardır.

Son dönem dilbilim çalışmalarında aktif bir şekilde incelenmesine rağmen, *dil dünya görüşü* teriminin kuramsal temelleri Alman dilbilimci W. von Humboldt'un ve L. Weisberger'in

¹ Kültürdilbilim, budun dilbilim, ruh dilbilim gibi alanlarda gerçekleştirmiş olduğu önemli çalışmalarla tanınan V.V. Krasnıh "dil bilinci" (Rus. «Языковое сознание») terimini: "Kişinin konuşma hareketlerini şekillendiren psikolojik ve dilbilimsel temel unsurları bünyesinde somutlaştıran ve yansıtan bir yapı" olarak tanımlamaktadır (Krasnıh, 2001, s. 70). Dahası, dil ile düşünce yapısının beraber geçirmiş oldukları bilişsel süreç sonrası kişinin bilincinde meydana gelen düşüncelerin dil işaretlerinde yansımaları olaydır.

² Rus. «Языковая картина мира».

dilin içyapısı öğretisine ve Amerikalı dilbilimci E. Sapir ve B. Whorf’un 1920’li yıllarda ortaya atmış oldukları *dilsel görecelik hipotezine* dayanmaktadır.

Kişinin yaşadığı çevreyi kendisinden başlayarak tanınmasıyla dil bilincinde oluşan algı, dilin düşünce yapısıyla geçirmiş olduğu zorlu bilişsel süreç dil işaretlerine yansımaktadır. Bu süreçte dilin üstlenmiş olduğu rolü W. von Humboldt şu şekilde açıklamaktadır: “Dil, bir ulusun ruhunun, karakterinin en ince özelliklerini ve bunların sınırları içerisinde gizli kalmış sırları ifade edebilmektedir” (Humboldt, 2000, s. 69).

Bu yüzden, farklı etnik kökenlere sahip toplumların dilinde “gerçek”, farklı şekilde yorumlanabilmektedir. Çünkü dilin herhangi bir halkın etnik ve kültürel yapısına bürünebilme özelliği, farklı kültürlerle mensup toplumların dil bilincinde algılanan “gerçeğin” farklı şekilde yorumlanmasına neden olmaktadır.

Bir milletin kültürel, tarihsel veyahut sosyal yapısının tanınması o dilin yapısının incelenmesiyle mümkündür. Çünkü “bir toplumun pek çok özellikleri, yaşayışı, gelenekleri, dünya görüşü, yaşam felsefesi, inançları, bilim, teknik ve sanata katkıları o toplumun diline yansır; bunlar da o toplumun dilinden izlenebilir” (Aksan, 2009, s. 13). Bu düşünceler, dilbilimci Sapir ve Whorf’un 1920’li yıllarda dilbilimine kazandırmış olduğu “dilsel görecelik” ilkesini desteklemektedir. Sapir ve Whorf’un hipotezlerinde savunduğu ilke, farklı dillerde konuşan ve farklı kültürel değerlere sahip toplumların gerçeği birbirinden farklı bir şekilde algılaması ve ana dilde yorumlamalarıydı. Bu bağlamda, çalışmada farklı kültür, tarih, coğrafya ve dinî inançlara sahip Rus ve Türk halkının bir bakıma dünyayı farklı bir şekilde algıladıkları ve bunun sonucu olarak bu algıların dile izdüşümünün birbirinden farklı sonuçlar verebileceği düşünülmektedir. Evrensel düşüncelerin her iki ulusun ana dilinde var olabileceğini söylenebilir.

Rus dilbilimci Y. S. Yakovleva, *dil dünya görüşünü* şu şekilde tanımlamaktadır: “herhangi bir toplumun dilinde oluşan, kendine özgü olan gerçekle alakalı algıların şemasıdır” (Yakovleva, 1996, s. 47).

1990’lü yıllarda Rus dilbilimci V.N. Teliya, sosyal bilimlerde “kültürdilbilimin”³ bağımsız bir disiplin olarak ortaya çıkmasına ve teorik olarak temellendirilmesine büyük katkıda bulunmuştur. V.N. Teliya, kendi çalışmalarında kalıplaşmış söz öbekleri özellikle de

³ Rus. «Лингвокультурология».

deyimleri incelerken “kültürdilbilimsel analiz”⁴ yöntemini kullanmıştır. V.N. Teliya’ya göre toplumların mantaliteleri ve karakteristik özellikleri kalıplaşmış söz ve söz öbeklerinde daha ziyade deyimlerde ortaya çıkmaktadır. Çünkü deyimler ulusal ve kültürel imgeleri bünyesinde bulunduran, yaşatan ve onları en açık şekilde yansıtan kültür hazineleridir. Araştırmacı, halkların dil dünya görüşünün oluşumunda etkin rol oynayan kültürel anlamların dilde yansımalarını şu şekilde açıklamaktadır: “Herhangi bir kültür toplumunun düşünce yapısının karakteristik özelliklerini gösteren ulusal ve kültürel stereotipler, mitolojik düşünceler, semboller vb. mecazi ifadeler dilin iç yapısına yansımakta ve orada kaydedilmektedir” (Teliya, 1996, s. 233).

1. Çalışmanın amacı ve yöntemi

Bu çalışmada, hedef dildeki ulusal bilinci, milli ruhu, duygu-düşünce yapısını ve kültürel değerleri ortaya çıkarmak için detaylı ve derin bir araştırma imkânı sunan kültürdilbilimsel analiz yöntemi uygulanmıştır. Bu metot araştırmacılara sadece bir kültür toplumunun milli değer ve yargılarının ortaya konulmasına imkân sağlamamakta, aynı zamanda o toplumun tarihsel ve kültürel belleğine nüfuz etme olanağı sunmaktadır. Kültürdilbilimsel analiz yöntemini bilim dünyasına kazandıran V.N. Teliya, bu yöntemin önem ve amacını şu şekilde açıklamaktadır: “kültürdilbilimsel analiz yönteminin amacı, dil işaretlerinde daha çok deyimlerde yansıyan ve kaydedilen herhangi bir toplumun kendine özgü arketipleri, sembolleri, mitleri, dini inançları, halk düşünceleri, kültürel değerleri (gelenek-görenek) vb. kültürel anlamların belirlenmesi ve tasvir edilmesidir” (Teliya, 1993, s. 310). V.N. Teliya ve öğrencilerinin geliştirmiş olduğu bu yöntem, dünyanın birçok yerinde ses getirmiştir. İngiliz dilbilimci olan A.P. Cowie, “Teliya ve meslektaşları belirlemiş oldukları birçok Rusça söz öbeğini analiz ederek, deyimlerde bulunan kültürel anlamların betimlenmesi için teorik zemin hazırlamışlardır. Bu araştırmacılara göre, deyimler kültürdilbilimsel analizin en önemli bilgi kaynaklarıdır” demektedir. (Cowie, 1998, s. 8)

Dağ sözcüğü, dildeki asıl anlamı olan “çevresine göre daha yüksekte olan toprak veya kayalık yeryüzü şekli” (Doğan, 2011, s. 335) dışında simgesel, imgesel ya da metaforik anlamlara da gelebilmektedir. Gerçek anlamından uzaklaşarak bu tarz mecazi anlamlara bürünmesi *dağ* kavramının kişinin dil bilincinde doğanın bir parçası olma özelliğinin yanı sıra bir kültür nesnesi olarak algılanmasını sağlamaktadır. Bu yüzden, *dağ* kavramı akla gelen ilk

⁴ Rus. «Лингвокультурологический анализ».

anlamının dışında çeşitli kültürel anlamlara bürünmektedir. Bu kültürel anlamalar toplumdan topluma farklılık göstermekle birlikte, benzer sonuçları da beraberinde getirmektedir.

Çalışmamızın amacı; derin bir tarihe, kültürel zenginliklere sahip olan Rus ve Türk halkının ana dillerinde *dağ* sözcüğüne yüklenmiş olan kültürel anlamların kalıplaşmış söz öbeklerinden çıkarılması ve betimlenmesidir. Rusça ve Türkçe analizi gerçekleştirilen deyimlerin metin içerisinde kullanımının gösterilmesi için güncel dilin aktif bir şekilde kullanıldığı Türk Dil Kurumu resmi sitesinden, Rusça Ulusal Derlemeden ve gazetelerden seçilmiş örnekler verilmiştir.

2. Türk dilinde ‘dağ’ kavramı

a) Türk mitolojisine göre, Türkler Tanrı’nın yaşadığı mekanlar olarak kabul ettikleri dağları ilahlaştırmışlar ve onlara tapmışlardır. Eski Türklerde *dağ* kavramı “ulu başlangıç, kök, soyun temeli ve anayurdun sembolü” olarak kabul edilmiştir (Beydilli, 2005, s. 145). Türk halkının mitolojik düşünce sisteminde *dağ*; vatanın, toprağın ve milletin koruyucusuydu. Bunun dışında, Türk mitolojisinde “dağlarda birtakım ruhların iyilikte bulunduğu, iyi ruhların insanları kötü ruhlardan koruduğuna ve yol gösterdiğine” inanılmaktaydı (Erdoğan, 2007, s. 83). Bu yüzden, Türkler herhangi bir bela veya musibetle karşı karşıya kaldıklarında, dualarında bunları dağlara gönderirlerdi. Bunun sebebi ise, yalnızca bu belaları tanrılara ev sahipliği yapan kutsal dağların bertaraf edebileceğiydi. Böylece, yukarıda belirtmiş olduğumuz eski Türklerdeki mitolojik inanç ve düşünceler ışığında *dağ* kavramının Türklerde ‘kutsal gücü, kutsal mekanı ve anayurdu’ simgelediğinin sonucuna varılabilir. Türk halkının bilincinde *dağ* kavramının bu şekilde algılanmasının Türkçedeki ‘dağlara taşlara’ deyiminde ortaya çıktığını söylenebilir:

Örnek 1) **Dağlara taşlara:** Kötü bir durum söz konusuysa ‘bizden irak olsun’ anlamında söylenir (Özdemir, 2000, s. 109).

– *Allah vermesin...!Bizim Sıdıka Hanımın kardeşini meyhanede vurmuşlar!*

– *Aman yarabbi, dağa taş! Evlerimizden uzak olsun.! [Ahmet Rasim – Fuuş-i Atik, 13. Bölüm, 59];*

Bizden uzak,

Cehenneme direk;

Allah vermesin,

Eş dost görmesin,

*Amanın **dağlara taşlara!** (Saraçbaşı, Minnetoğlu, 2002, s. 213).*

b) Dede Korkut Kitabı'nda ve Orhun Abideleri'nde görüldüğü üzere Türklerde, zaman zaman dağlar kişileştirilmiştir. “Manas destanında da dağlar, büyük bahadırlar gibi görülmüştür” (Ögel, 1971, s. 295). Bu yüzden, Türk halkı tarafından *dağ* kavramı kişileştirilerek insana benzetilmektedir. Bu algının oluşumunun temelinde *canlılık* olarak bilinen *Animizmin*⁵ etkisinin olduğu söylenebilir. Türk dilinde bu benzetme olayının gerçekleştiği ifade ‘güvendiği dağlara kar yağmak’ deyimidir. Ayrıca, bu deyim Türk halkının kültüründe dağlara sonsuz güven duyulduğunu ve onların benimsendiğini gözler önüne sermektedir.

Örnek 1) **Güvendiği dağlara kar yağmak:** ‘Güvendiği kimseden yardım gelmeyeceği, güvendiği şeyin işe yaramadığı anlaşılacak’ (Aksoy, 2013, s. 832).

– *Sen hayatı hala birkaç lokma yiyip yatıp uyumak sanıyorsun. Piyasa her gün değişiyor. Bir gün **güvendiğin dağlara kar yağacak**, çoğalmayan para azalmak zorundadır [Orhan Hançerlioğlu – Ali, 68];*

Kar yağdı güvendiğin dağlara,

Balık olmuş takılmışım ağlara,

Medet! Dedim yardımına gelen yok,

Kara bahtlı, kem talihli garibim

c) Türklerin mitolojik düşünce sisteminde ve dini inançlarında *dağ* kavramı, “dünyanın kozmik merkezi, kutsal yerler, ilahi kuvvetin kendisini gösterdiği mekanlar, hayatın ve ölümün kaynağı” olarak görülmüştür (Baş, 2013, s. 169). Fakat, bu söylemlere ek olarak dağların ruhlara, perilere ve devlere ev sahipliği yaptığına inanılmaktaydı. Buradan anlaşıldığı üzere, Türkler dağlarda iyi ruhlardan başka kötü ruhların da yaşadığına inanmaktaydılar. Başka bir mitolojik inanişe göre: “dağlardaki kötü ruh, birinin adını söylediğinde dönüp bakmamak gerekir. Aksi takdirde o insanı alır götürür veya canını alır” (Karakurt, 2012, s. 256). Böylece,

⁵ “Animiz” – “Doğa olayları ve güçleri karşısında aciz kalan insanlar onları canlandırma, kişileştirme yoluyla anlamaya ve meraklarını gidermeye çalışmışlardır; insanı aşan doğa varlıklarının üstünlüğünü kabul edip onlara saygı göstermişlerdir” (http://www.acikders.org.tr/pluginfile.php/2491/mod_resource/content/2/4.%20HAFTA.pdf, 14.03.2016)

kötü dağ ruhlara aykırı davranılması durumunda, onların insanlara ciddi zararlar verebileceklerine inanılırdı. Bu bağlamda, Türklerde *dağ* kavramının ‘tehlikenin meydana gelebileceği, insanların yaşam alanlarından uzakta çeşitli mitolojik tiplerin yaşam sürdüğü bir yer’ olarak algılandığını söylenebilir. Bu duruma aşağıdaki deyimler örnek verilebilir:

Örnek 1) **Dağa kaldırmak**: Kaçırıp ıssız bir yere götürmek;

Yalnız Efe’den kimsenin şikayeti yokmuş. Ne kimseyi dağa kaldırmış, ne de fidye istemiş
[Ömer Seyfettin – İlk Düşen Ak. Yalnız Efe];

Emine naz etme gayrı,

Dinsin kalbindeki ağrı,

Ya gel rızanla bağa,

Ya seni kaldıracığım dağa

Örnek 2) **Dağa çıkmak**: İsyan etmek, asi olmak;

Bu mühendislerden biri... Meşrutiyet ihtilalinde Niyazi Beyle beraber dağa çıkmış, hareket ordusu ile İstanbul’a yürümüştü [R. Nuri Gültekin – Kavak Yelleri, 68];

Güneydoğu’da dağa çıkmanın yolları kesmeye çalışıyorlar. Dağa çıkmanın yolunu kesmek mümkün değil. Türkiye’deki siyasi ve hukuki sistem insanların isyan duygularını hortlatacak kadar fazla (<http://hicrandergisi.com/siyaset/daga-cikacak-adam-cok-da.pdf>, 08.06.2016).

Örnek 3) **Dağdan gelip bağdakini kovmak**: Bir yere sonradan geldiği halde sahiplenmek (Doğan, 2011, s. 335).

Bak sen bak ya...Dağdan gelip, bağdakini kovmaya başlamışlar sahillerimizde...2 haftadır üst üste Gökçe tepe ve İtalyan Koyu’nda Pazar tatilini geçirmek isteyen bir hemşerimize, tavır koymuş birileri, ‘gidin başka yere!’ diye... (<http://www.medyakesan.com.tr/>, 19.05.2016);

Zonguldak’taki arkadaşların ‘Meslek dayanışması’ anlayışı salt ‘hemşerilikle’ mi sınırlı? Eğer durum, hemşerilik ve arkadaşlıkla sınırlıysa bu yaptıklarına ne derler? ‘Dağdan gelip, bağdakini kovmak’... (<http://www.caycuma.org/haberoku.asp?id=1636>, 19.05.2016).

‘Dağa kaldırmak’ ve ‘dağa çıkmak’ deyimlerindeki *dağ* sözcüğünde oluşan algının temelinde ülkemizde meydana gelmiş olan sosyo-politik krizin etkisinin de olduğunu söylemek mümkündür. Fakat, Türk halkının dil bilincinde yer edinmiş olan bu algının oluşumunda yaşanan siyasi krizlerden daha ziyade, eski mitolojik düşüncenin etkisinin olduğu söylenebilir.

d) Yaşanılan yerlerin karakteristik özellikleri bir halkın düşünce yapısını ve yaşam şeklini etkilemektedir. Bunun doğal sonucu olarak herhangi bir halkın dili de bundan derin bir şekilde etkilenmekte ve buna göre dilin yapısı şekillenmektedir. Türklerin yaşadıkları coğrafyalara bakıldığında daha çok engebeli, yüksek dağlık alanlarda hayat sürdükleri göze çarpmaktadır. Yüzyıllar boyunca iç içe yaşadıkları dağlar, Türk halkının yaşamının bir parçası haline dönüşmüştür. Yüksek kesimlerde ve sarp yerlerde yaşamaya alışmış olan Türkler *dağ* kavramını ‘uçsuz bucaksız, geniş, engin, açık yerler’ olarak algılamaktadır. Çünkü Türk halkı için dağlar bozkırlardan, geniş ovalardan, alabildiğine düz alanlardan farklı yerler değildiler. Bu algının yansıması Türk dilinde kullanılan ‘dağ taş’ deyiminde açıkça görülebilmektedir:

Örnek 1) **Dağ taş:** ‘Geniş bir saha, her taraf’ (Doğan, 2011, s. 335).

Gönül ümidim yoldaşı,

*Durmaz gezer **dağı taşı;***

Son nefeste olsa kişi,

Gine onda umut yaşar [Aşık Veysel Şatıroğlu, Semai];

Türk beyi, kim bilir kaçınıcı kez sefere çıkar ordusuyla dağ taş, dere tepe demez aşar da aşar. Ağustos sıcağı, dudakları çatlatır, damakları kurutur. Bu sırada, boz bulanık tepelerden, ak saçlı bir ana, omzundan ayran bakracıyla görünür (http://abdigm.meb.gov.tr/uzaktaki_yakinlarimiz/8_10_ders_kitabi1.pdf, 08.06.2016).

e) Tabiatın bir parçası olan *dağ* kavramının Türk halkının dil bilincinde ‘olağanüstü büyük, kocaman, kıpırdamaz (sabit)’ gibi nitelik bildiren birtakım kültürel anlamları çağrıştırdığı görülmektedir. Bu çağrışımın yansıması ‘dağ (dağları) devirmek’ deyiminde bulunmaktadır.

Örnek 1) **Dağ(dağları) devirmek:** Güç yetmezmiş gibi görünen büyük, ağır işler başarmak (Aksoy, 2013, s. 702).

*Nilüfer’in o meşhur ‘Erkekler ağlamaz, sil göz yaşını...’ şarkısını mırıldanırken gözümüzdün önünden geçen film sahnelerini bir sıralayalım dedik. Hani bir vurdular mı **dağları deviren** o sert ağabeyler var ya; işte onların salya sümük ağladıkları sahneleri anımsamaya ne dersiniz?(<https://www.sinemia.com/sosyal/sinema-galeriler/daglari-deviren-sert-agabeylerin-salya-sumuk-agladigi-18-unutulmaz-film-sahnesi>, 19.05.2016);*

*O artık yoktu, üzerine toprak atıldı. Tek bir karesi dışarıdan görünmeyene kadar örttüler üstünü. O çok sevdiği çukuru toprakla doldurdular. Sesim o kadar güçlü çıkıyordu ki, tek çığlığım yeterdi **dağları devirmeye** ama ben **dağları devirmek** değil, onun gövdesini toprak altından çıkarmak istiyordum (<http://www.asiyeackay.com/soguk-bir-olumu-sicak-gozyaslari-karsilar.html>, 19.05.2016).*

f) Daha çok yapısal metaforlar üzerinde araştırma yürüten Amerikalı dilbilimci George Lakoff ve Mark Johnson, konum belirlememizde bizlere yardımcı olan yön ifadelerini *alan metaforları* olarak adlandırmış ve çalışmalarında bu metaforlarını şu şekilde sıralamışlardır: “yukarı – aşağı”, “içinde – dışında”, “ön taraf – arka taraf”, “yüzey altı – yüzey üstü” ve “merkezi – dış” (Lakoff, Johnson, 1980, s. 35). Bu çalışmada yürütülen kültürdilbilimsel analiz yönteminde yukarıdaki yaklaşımın temel alınması özellikle kültürel anlamların belirlenmesi konusunda fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Çünkü kültürel anlamların oluşumunda büyük rol oynayan metaforların, farklı dil ve kültüre sahip halkların dil dünya görüşlerini meydana getirdiği savunulmaktadır. Son olarak, Türkçede *dağ* kavramının ‘yukarı – aşağı’, ‘büyük – küçük’ gibi nitelik ve alan metaforlarını bünyesinde bulundurduğu söylenilebilir. Bu nitelik ve alan metaforlarının yansıdığı deyimler şu şekilde sıralanabilir:

Örnek 1) ‘**Aralarında dağlar kadar fark olmak**’: Aralarında her yönden büyük ayrılıklar bulunmak, benzer nitelikleri çok az olmak:

*Hümeysra dizide, eşini erken yaşta kaybetmiş ve kızına çok düşkün bir anneyi oynuyor. Hümeysra şunları söyledi: ‘Annem bana gençken birtakım sözler söylerdi. Bir kulağımdan girer diğerinden çıkardı. ‘Anne olunca anlarsın’ derdi. Anne olduktan sonra bunu çok iyi anladım. Kadın olmak ile anne olmak **arasında dağlar kadar fark var**’ (<http://www.milliyet.com.tr/kadin-olmak-ile-anne-olmak-arasinda-daglar-kadar-fark-var>/cafe/haberdetayarsiv/24.12.2008/1031811/default.htm, 19.05.2016).*

*Meseleye biraz da şuradan bakmaya başladım, her zaman söylerim: ‘İyi bir müzisyen olmakla, iyi bir prodüktör olmak **arasında dağlar kadar fark var...**’ Daha önce de iyi müzik*

yapabiliyordum ancak dışarıdan bakıp, resmin bütününi göremiyordum. Şimdilerde, bu konuda ne yapacağımı biliyor, bütününi görebiliyor ve 'ben bir prodüktörüm' diyebiliyorum (<http://www.anadolujet.com/aj-tr/anadolujet-magazin/2010/agustos/makaleler/her-zaman-sakin-beduk.aspx>, 19.05.2016).

Örnek 2) '**Küçük/Alçak dağları ben yarattım demek**': Çok kurumlu olmak, kendini çok beğenmek;

*İnsanın topraktan yaratılmasına, Kur'an neden durmadan dikkat çeker acaba? Bazen de onun bir damla sudan yaratılmışlığına değinir. Çünkü insana, sakın ola böbürlenme demektir. Yürüyüşünde mütevazı olmasını istemektedir. Çünkü dağlar insandan daha büyük, daha sağlamdır. Kısacası, insanın haddini bilmesi gerekmektedir. İşte bu, kişilik inşasıdır. Topraktan/çamurdan yaratıldığını hiç aklından çıkartmayan insan, **küçük dağları ben yarattım** havasında olmaz (<http://nidadergisi.com/genel/musluman-benlik-ve-sahsiyet-dusuncesi.html>, 19.05.2016);*

*En sık rastlanan kendini beğenme biçimi, 'aklımı seveyim' şeklindedir. 'Akli pazara çıkarmışlar, herkes kendi aklını almış' bir Türk özdeyişidir. Herkeste az çok var olan 'ben çok akıllıyım' duygusu, eğer bir de, 'sen hiç yanılmadın'; 'o hep doğruyu söyler' diyen bir çevre tarafından fişaklanırsa, hem kendisine hem de çevreye zarar veren bir saplantıya dönüşebilir. Ve şu yukarıda anlattığım insanlık hallerinin birkaçı bir insanda birleşirse, ortaya 'klinik' bir tablo çıkar. Atalarımız bu kişileri tanımlarken, 'adam **küçük dağları, ben yarattım**, büyükleri babamdan kaldı diyor' derler (<http://www.birgun.net/haber-detay/kucuk-daglari-ben-yarattim-9063.html>, 19.05.2016).*

Örnek 3) '**Burnu Kaf dağına çıkmak/varmak**': Kibirleşmek şımarmak; burnu büyümek (Türk Dil Kurumu resmi sitesi – <http://www.tdk.gov.tr/>, 19.05.2016).

*Başbakan Erdoğan acaba kimi kastediyor?: Öyle **burnu Kaf dağına olan** adaylarla yola devam etmek istemiyoruz. Bunları bir kenara koymak istiyoruz ama tabii bunların değerlendirmesini yaparken, zaman zaman şartların bizi belli şeylere zorladığı da olabilir. Çünkü, bir yarışın içindeyiz (<http://www.radikal.com.tr/politika/erdogan-burnu-kaf-daginda-aday-istemiyoruz-915489/>, 19.05.2016);*

Bu hafta tüm zorluklarına rağmen sevdiği işi yapmaktan vazgeçmeyen, ilk günkü hevesini hali hazırda korumayı başaran, ekranların güzel yüzü, otoriter sesi; Hümeysra Yılmaz Ardızınba ile çok keyifli bir söyleşi yaptık. Düzce'de basının 'hasta adam!' olduğunu söylediği

Ardzınba, 'Düzceliler halktan kopmayan, burnu Kaf dağında olmayan yöneticileri hak ediyor' dedi (http://www.burasiduzce.com/haber-detay.asp?id=19591#.VzoZOsfnVp, 19.05.2016).

Verilen örneklerde görüldüğü üzere, *dağ* kavramı, Türklerin ana dilinde, öz anlamından farklı olarak, sahip olduğu çeşitli kültürel anlamları bünyesinde bulundurmaktadır.

3. Rus dilinde ‘dağ’⁶ kavramı

a) Rus halkının mitolojik düşünce sisteminde dağların “bir yandan tanrının ve kutsi varlıkların yaşadığı, diğer yandan ise kötü ve tehlikeli güçlerin mesken tuttuğu yerler” olduğuna inanılmıştır (Slavyanskiye Drevnosti 1995, s. 520). Bu mitolojik düşünce ışığında, *dağ* kavramının Rus dil bilincinde daha ziyade ‘insanoğlunun yaşam alanlarına uzak ve tehlikeli mekânlar’ olarak algılandığı söylenebilir. Bu algının Rus dilinde yansımaları aşağıdaki şu deyimde gerçekleşmiştir:

Örnek 1) ‘**За горами, За долами**’ (za gorami, za dolami): ‘çok uzak, uzakta’. (Molotkov, 1986).

Теперь и для него и для меня Россия за горами, за долами... [Б.К. Зайцев. О Шмелеве (1968)]; "Artık benim içinde onun içinde Rusya çok uzaklarda..."

Где же оно, мое детство? За горами, за долами, за далекими лесами, в родной сторонкушке, у родимой бабушки... [Виктор Астафьев. Последний поклон (1968-1991)]; "Nerede şimdi benim çocukluğum? Yerli Storonuşka'da, öz anneannemde, çok uzaklarda..."

b) İnsanoğlu yaratılışından bugüne kadar dünyayı ve çevresindeki olup bitenleri anlama çabası içerisinde olmuştur. Kendi konumunu belirlemede doğa olaylarını ve nesnelere araç olarak kullanmıştır. Rus halkının yaşadığı yerler engebesiz, düz alanlar, oldukça geniş bozkırlar olmuştur. Bu yüzden, Ruslar kendilerine uzak olan dağlardan zamanı ve konumlarını belirleme konusunda yararlanmışlardır. Böylece, *dağ* kavramı Rus dil bilincinde ‘zamansal açıdan yakın zamanda gerçekleşmesi mümkün olmayan olay, alansal olarak çok uzak yer’ olarak algılanmaktadır. Bu çağrışımın Rus diline yansımaları aşağıdaki deyimde gerçekleşmiştir.

Örnek 1) ‘**Не за горами**’ (ne za gorami): ‘1. Uzakta değil; 2. yakın zamanda’ (V.N. Teliya, 2006: 465).

⁶ Rusça deyimler, A.I. Molotkova redaktörlüğünde oluşturulan ‘Rus Dili Deyimler Sözlüğü (1986)’ ve V.N. Teliya önderliğinde hazırlanmış olan ‘Büyük Rus Dili Deyimler Sözlüğü (2006)’ adlı eserlerden seçilmiştir.

Дикой. Постой, кума, постой! Не сердись. Еще успеешь дома-то быть: дом- от твоей не за горами. Вот он [А.Н. Островский. Гроза (1960)]; "Yabani. Dur vaftizci dur biraz! Kızma. Evde olmak için hala vaktin var. Senin evin çok uzakta değil, bak orada..."

Разве что со временем хотелось бы приобрести хороший автомобиль – “ниссан”, “джип”, “тойоту”. Сейчас я езжу на “десятке”. И построил дом. Откладываю помаленьку – старость не за горами [Эльвира Савкина. Если впрягаюсь, то основательно (2002) // «Дело» (Самара), 2002.05.03]; "Zamanla Nissan, Toyota, cip gibi bir araca sahip olmak isterdim. Şimdi ise bebek arabası ile gidiyorum. Ve ev yaptım. Yaşlılık çok uzakta olmadığı için bunları erteliyorum..."

c) Ruslar *dağ* kavramını 'gerçekleşmesi mümkün olmayan işler ile insanın içerisinde bulunduğu psikolojik durumun zorluğu' ile özdeşleştirmektedir. Bu benzetme olayının, Rus dil bilincinde dağın yapısının kocaman ve yıkılması pek mümkün olmayan bir nesne olarak algılanması sonucu ortaya çıktığı söylenebilir. Yukarıda anlatılanların Rus dilinde yansımaları aşağıdaki dil biriminde net olarak görülmektedir.

Örnek 1) ‘Гора с плеч свалилась’ (gora s plech svalilas): ‘çok rahatlamak, kendini çok iyi hissetmek’ (age., s. 156).

Подобрав с земли сухую ветку, я молча взвалил ее на плечо и поволок к муравейнику. И тут мне сразу стало легче, как будто гора с плеч свалилась! [Валерий Медведев. Баранкин, будь человеком! (1957)]; "Yerden kuru bir dal aldıktan sonra, sessizce onu omzuma kaldırıp koydum ve güçlükle karınca yuvasına taşıdım. Ve hemen oracıkta rahatladım, sırtımdan koca bir yük gitmiş gibiydi..."

Как принесли твое письмо, и у меня гора с плеч свалилась! Ну вот и слава Богу! Как же мне хорошо сейчас! Как бы я расцеловал тебя! [Александр Морозов. Прежние слова (1985-2001) // Знамя, 2002]; "Senin mektubunu getirdiklerinde, sanki sırtımdan koca bir yük inmiş gibiydi, çok rahatladım. Şükürler olsun! Kendimi nasıl da iyi hissediyorum! Seni doyasıya öpmek istiyorum..."

d) Olağanüstü hacme sahip olması, Ruslar tarafından *dağ* kavramının ‘yerinden oynatılması, kırıpdatılması imkansız’ bir nesne olarak algılanmasına neden olmuştur. Bu algının kendisini açık bir şekilde göstermiş olduğu deyim şudur:

Örnek 1) ‘Горой стоять (встать) за кого-что’ (goroy stoyat’ (vstat’) za kogo-что): ‘tüm gücünü ortaya koyarak birini savunmak, destek çıkmak’ (Molotkov, 1986, s. 118).

Он только прибавлял нечто своё, излишнее и неправильное; но он ничего правильного, ничего издавна иерархией освящённого не только не отвергал, но и готов был всегда горой стоять за это правильное и освящённое [К.Н. Леонтьев. Достоевский о русском дворянстве (1891)]; "O, yalnızca kendince, gereksiz ve yanlış birtakım şeyler ekledi. Fakat, doğru ve eskiden beri kutsal olan hiçbir şeyi inkar etmedi, aksine o her zaman doğrunun ve kutsanmış olanın yanında oldu, destekledi..."

В том же заседании после ухода Милюкова выяснилось, что кадетский центральный комитет держит очень твердый курс и готов горой стоять за Милюкова [Н.И. Суханов. Записки о революции / Книга 3 (1918-1921)]; "Milyukova'nın gidişinden sonraki aynı toplantıda, Kadet Merkez Komitesinin sert bir tavır takınarak Milyukova'yu desteklemeye hazır oldukları açıklandı..."

e) Sahip olduğu doğal özellikleriyle ilişkilendirilerek *dağ* kavramı Ruslarda ‘kocaman, büyük’ gibi nitelik belirten metaforları belirtmektedir. Bu duruma örnek olarak şu deyim gösterilebilir:

Örnek 1) ‘Своротить гору (горы)’, (svoritit’ goru (gory)): ‘oldukça zor işleri bitirmek, sonlandırmak’ (age., s. 79).

И вместе мы могли бы «своротить горы» и продвинуть процесс реформ гораздо быстрее и гораздо менее болезненно [Положительный итог (1998) // «Профессионал, 1998.07.01]; "Beraber zor gözükken işleri başarabilir, daha az sıkıntılı ve oldukça hızlı bir reform sürecini gerçekleştirebilirdik..."

Он был готов своротить горы, опуститься на дно морское, взлететь под облака... «Я вот что сделаю! – подумал капитан Прохоров [Виль Лунатов. И это все о нем (1984)]; "O, büyük işleri başarmaya, denizin derinlerine dalmaya, bulutların altında uçmaya hazırdı... 'İşte bunu yapacağım!' diye düşündü Kaptan Prokhorov..."

f) Rus dilinde, insana ait özelliklerin *dağ* kavramına yüklenerek insanın *dağa* benzetildiği görülmektedir. Bu benzetme olayının şu Rusça deyimde görüldüğü söylenebilir:

Örnek 1) ‘Надеяться как на каменную гору’ (nadeyats’ya kak na kamennuyu goru): ‘birine çok güvenmek, birine aşırı güven beslemek’ (age., s. 118).

– Тут голову потеряешь. – А Ванька-то, смотри. Я на него, как на каменную гору. Он что-нибудь выдумает, у него – голова! – Эврика, нашел! [В. Эфф. По ту сторону... (радиофантастический роман) // «Радио всем», 1922]; "Şimdi kafayı kaybedeceksin. Bak Vanka. Ben ona güveniyorum. O, bazı şeyleri akıl edebiliyor, yani onun kafa çalışıyor! Eureka, buldum onu..."

— Уж я на вас, как на каменную гору, надеюсь, — сказала Варвара, — помогите мне, голубушка Марья Осиповна. — Как же я могу помочь, душечка Варвара Дмитриевна? — спросила Грушина. — Уж вы знаете, я для вас все готова сделать, что только можно [Ф. К. Сологуб. Мелкий бес (1902)]; "Yani ben size çok güveniyorum, dedi Varvara. Ne olur bana yardım ediniz! sevgili Mary Osipovna. Nasıl yardımcı olabilirim, canım Varvara Dmitrievna? diye sordu, Gruşina. Sizler de biliyorsunuz ki elimden gelen her şeyi sizler için yartaya hazırım..."

g) Dağların yapısal olarak aşırı büyük olması, Rus dil bilincinde *dağ* kavramının nicel olarak herhangi bir nesnenin ‘aşırı çok’ olarak algılanmasını sağlamıştır. Bu kültürel anlamın yansımaları aşağıdaki şu deyimde gerçekleşmektedir:

Örnek 1) **Обещать/сулить золотые горы** (obeshchat'/sulit zolotyue gory): 'birine gereğinden fazla söz vermek' (age., s.118).

И уж точно адвокат не должен обещать золотые горы. — Какими качествами должен обладать юрист? Достаточно лишь уверенно ориентироваться в правовых вопросах? [Людмила Данилкина. Документ прямого действия (2013.04.29) // «Новгородские ведомости», 2013]; "Avukat kesinlikle gereğinden fazla sözler vermemeli. Bir avukat hangi niteliklere sahip olmalı? En azından hukuki konulardan yeterince anlıyor mu?..."

Партия народной свободы не хочет заманивать народ, не хочет обольщать его несбыточными надеждами, не хочет давать неисполнимых обещаний и **сулить золотые горы**, какие сулят, левые партии, социальные демократы и социалисты-революционеры [А.И. Шингарев. Как предполагала наделить крестьян землей партии Народной свободы во второй Государственной Думе (1917)]; "Özgür Halk Partisi halkı tuzağa düşürmek, gerçekleşmeyecek umutlarla onları kandırmak, solcu, Sosyal demokrat ve Sosyalist devrimci partilerin halka vermiş olduğu gereğinden fazla, sayısız umut ve sözlerde bulunmak istemiyor".

1) Rus mitolojisinde dünyanın merkezinde *dağ* bulunmaktadır. “Dünyanın merkezinden yukarı (dağların zirvelerinden) çıkılması kutup yıldızlarına girişi, dünya ekseninden aşağı doğru

inilmesi cehenneme girişi simgelemektedir” (Mify Narodov Mira, 1991, s. 311). Bu mitolojik düşünceye dayanarak, Ruslarda ‘dağa çıkışın başarıyı, dağdan inişin ise başarısızlığı’ simgelediği söylenebilir. Aşağıdaki deyimde dağa çıkışın ‘başarıyı’, ikinci deyimde ise dağdan inişin ‘başarısızlığı, şanssızlığı’ simgelediği görülmektedir.

Örnek 1) **Идти/пойти в гору** (idti/poyti v gory): ‘1. yeni başarılarla ulaşmak, başarı elde etmek’; ‘2. gelişmek’ (V.N. Teliya, 2006: 260).

*Если и я буду хорошо играть, и команда будет выигрывать, то можно получить «Колдер». Но сейчас я не думаю об этом, просто играю, работаю. Я рад, что дела наконец **пошли в гору** [<http://www.sports.ru/hockey/155000020.html>]; "Ben iyi oynar ve takım kazanırsa, o zaman ‘Calder’i almak mümkün olur. Fakat, şuan bu konuyu düşünmüyorum, sadece oynuyorum ve çalışıyorum. Sonunda işlerin yoluna girmesi ve başarılı sonuçlar vermesi beni memnun ediyor".*

Örnek 2) **Идти (катиться) под гору** (idti (katits’ya) pod gory): ‘1. bir olayın ya da durumun kötüleşmesi; ‘2. bir olayın ya da durumun sonuna yaklaşması, tükenmesi’ (age., s. 261).

*Когда-то Кировчанин Олег Ронжин был успешным коммерсантом. Потом дела **покатились под гору**, у разорившегося предпринимателя образовались неподъемные долги и куча прочих материальных трудностей [Правда, 25.03.2003]; "Oleg Ronjin Kirovçanın bir zamanlar başarılı bir işadamıydı. Sonra işler kötüye gitmeye başladı, hayal kırıklığı yaratan girişimcide derin borçlar ve bir çok ağır maddi sorunlar ortaya çıktı".*

Сонuç

Dilsel materyaller (deyimler) üzerinde gerçekleştirilen kültürdilbilimsel analiz sonrası Türk dilinde *dağ* kavramında oluşmuş kültürel anlamlar şu şekildedir:

- 1) “Dağ” kavramı kutsal olan yerleri simgelemekte;
- 2) İnsana benzetilmekte;
- 3) Geniş ve engin alanlar, insan dışı varlıkların mesken edindiği, tehlikenin var olabileceği uzak, irak yerler olarak algılanmakta;
- 4) ‘aşağı – yukarı’, ‘yakın – uzak’, ‘içeride – dışarıda’ gibi alan; ‘büyük – küçük’, ‘az – çok’ gibi nitelik ve nicelik metaforları bünyesinde bulundurmakta;

5) Büyük, aşırı ağır, kımıldatılması mümkün olmayan bir nesne olarak idrak edilmektedir.

Rus dilindeki deyimler üzerinde gerçekleştirilen tahlil sonrası Rus dilinde *dağ* kavramında ortaya çıkarılan kültürel anlamlar ise şu şekildedir:

- 1) “Dağ” kavramı oldukça uzak, tehlikeli ve korku duyulan yerler olarak algılanmakta;
- 2) Kısa sürede gerçekleşmesi zor bir olay ve uzak mesafeyi simgelemekte;
- 3) İnsanoğlu için ağır, yorucu, zor olabilecek işleri nitelemekte;
- 4) Kocaman, olağanüstü büyük, devasa gibi birtakım nitelik belirten metaforları içermekte;
- 5) Bir nesnenin sayıca çok olması gibi nicelik belirten metaforları bulundurmakta;
- 6) İnsanoğlu ile özdeşleştirilmektedir;
- 7) Dağın yukarısına doğru yapılacak hareket ‘başarıyı’, dağın aşağısına doğru yapılacak bir hamlenin ise ‘başarısızlığı’ simgelemekte;
- 8) Bunun dışında ‘aşağı – yukarı’, ‘yakın – uzak’, ‘içeride – dışarıda’ gibi alan; ‘büyük – küçük’, ‘az – çok’ gibi nitelik ve nicelik metaforları belirtmektedir.

Bu çalışmada, verilen örneklerde gösterildiği gibi, Rus ve Türk halkının dil dünya görüşlerindeki *dağ* kavramıyla alakalı kültürel anlamları kalıplaşmış söz öbeklerinde ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Sonrasında, kültürel anlamları en açık şekilde yansıtan deyimler üzerinde yapılan analiz sonrası hem Türkçede hem Rusçada önem arz eden kültürel anlamların tasviri gerçekleştirildi. Bu dilsel öğelerin ciddi, derin ve titiz bir şekilde irdelenmesi konusunda kültürdilbilimsel analiz yönteminden yararlanıldı. Bu yöntem kullanılarak Rus ve Türk halkının dil bilincindeki *dağ* kavramıyla ilgi olan dil dünya görüşlerinin şemasını çıkarılmaya çalışıldı.

Yapılan analiz sonrası, *dağ* sözcüğünün hem Türkçede hem Rusçada zengin bir kullanım alanına sahip olduğu söylenilebilir. Bu da, Rus ve Türk halkı için *dağ* kavramının dil dünya görüşlerinde ne denli değer ve öneme sahip olduğu ortaya koymaktadır. İncelenen deyimler, *dağ* kavramının sadece tabiatın bir nesnesi olmadığı, ayrıca her iki ulusa özgü değer ve imgeleri bünyesine kodlayan bir çeşit kültür abidesi olduğunu göstermektedir. *Dağ* sözcüğünün taşımış olduğu kültürel anlamlar dildeki kalıplaşmış söz öbeklerine sadece

yansınamakta, ayrıca dil işaretlerine kaydedilmekte ve asırlar boyunca korunmaktadır. Her iki toplumun dilindeki benzer görüşlere rağmen, Rus ve Türk halkının dil dünya görüşünde *dağ* kavramının farklı şekilde algılandığı ve yorumlandığı söylenebilir. Bu farklılığın oluşmasında, hem Rus hem de Türk toplumunun sahip olduğu tarihi süreçlerin, dinî inançların, yaşam şekillerinin, yaşamış oldukları coğrafyaların ve özellikle de mitolojik düşünce sisteminin etkisinin çok derin olduğu düşünülmektedir.

Gerçekleştirilen analiz sonrası elde edilen sonuçların yabancı dil öğrenimine dahil edilmesi ve öğretilmesi, her iki ülke mensuplarına ait ulusal ve kültürel değer ve imgeleri daha iyi bir şekilde tanıma imkanı sunacaktır. Bu sayede, kültürler arası diyaloglarda ortaya çıkması muhtemel iletişim sorunlarının önüne geçilebilir. Çünkü yabancı dil öğreniminin daha etkili ve verimli bir şekilde gerçekleşmesi, bu süreçte edinilmesi zorunlu olan dört dil becerisinin (okuma, yazma, dinleme, konuşma) kazanılmasının yanı sıra o ulusa ait kültürel değerlerin öğrenilmesiyle de mümkündür.

Son olarak, bir halkın tarihi serüveninin, kültürel imgelerinin, dini inançlarının, yaşam tarzının belirlenmesi, ortaya konması ve tanınması, o ulusun sahip olduğu dilsel öğeler üzerinde gerçekleştirilecek kültürdilbilimsel analiz yöntemiyle mümkün olabilir. Çünkü “*dil dünya görüşü*” dil işaretlerinde kaydedilen, sonrasında kalıplaşmış söz ve söz öbeklerine yansıyan ve korunan bir topluma ait ekonomik, sosyal ya da kültürel değer, yargı ve görüşlerin tümüdür.

Kaynaklar

- Aksan, D. (2009). *Her yönüyle dil: ana çizgileriyle dilbilim*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Aksoy, Ö. A. (2013). *Atasözleri ve deyimler sözlüğü 1-2*. İstanbul: İnkılap kitabevi.
- Baş, M. (2013). Dinlerde ve geleneksel Türk inanışlarında dağ kültü. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13 (1), 165-179.
- Beydili, C. (2005). *Türk mitolojisi ansiklopedik sözlük*. Ankara: Yurt-Kitap yayın.
- Cowie, A.P. (1998). *Phraseology: theory, analysis and application*. Oxford: Oxford University Press.
- Doğan, M. (2011). *Büyük Türkçe sözlük*. Ankara: Yazar yayınları.
- Erdoğan, B. (2007). *Sorularla Türk mitolojisi*. İstanbul: Pozitif yayınları.
- Humboldt, V. (2000). *Izbrannyye trudi po yazykoznaniiyu*. Moskva: OAO IG Progress.

- Karadut, D. (2012). *Türk söylence sözlüğü*. E-kitap tanıtım ve dağıtım grubu: <http://www.dizge24.org/tr/belgeler/turk-soylence-sozlugu.pdf>
- Krasnih, V. V. (2001). *Osnovi psikholingistiki i teori kommunikatsii*. Moskva: Gnozis.
- Lakoff, d. Dzhonson, M. (1980). *Metaphors we live By*. Chicago: University of Chicago Press.
- Minnetoğlu, İ., Saraçbaşı, M. E. (2002). *Örneklili ve açıklamalı Türkçe deyimler sözlüğü*. İstanbul: Bilge Sanat yayınevi.
- Molotkova, A. (1986). *Frazeologičeskiy slovar' russkogo yazıka: svişe 4000 slovarnih statey*. Moskva: Russkiy yazık.
- Ögel, B. (1971). *Türk mitolojisi*. İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınevi.
- Özdemir, E. (2000). *Açıklamalı – örneklili deyimler sözlüğü*. Ankara: Bilgi yayınevi.
- Sarıtaş, S. *Mitoloji ve Animizm, Fetişizm*. Türkiye Bilimler Akademisi: http://www.acikders.org.tr/pluginfile.php/2491/mod_resource/content/2/4.%20HAFTA.pdf, 14.03.2016
- Sergey, A. T. (1991). *Mifi narodov mira. ensiklopediya*. Moskva: Sovetskaya.
- Teliya, V. N. (1993). *Kul'turno-natsional'niye Konnotatsii Fazeologizmov (ot Mirovideniya k Miropoimaniyu)*. Moskva: Slavyanskoye yazıkoznaniye. Mejdunarodnoy s'yezd slavistov.
- Teliya, V.N. (1996). *Russkaya frazeologiya: semantičeskiy, Pragmatičeskiy i lingvokul'turologičeskiy aspekti*. Moskva: Yazıkı russkoy kul'turı.
- Teliya, V.N. (2006). *Bol'shoy frazeologičeskiy slovar' russkogo yazıka. znaçeniye. Upotrebleniye. Kul'turologičeskiy kommentary*. Moskva: AST-PRESS KNIGA.
- Tolstoy, N. (1995). *Slavyanskiye Drevnosti. Etnolingvističeskiy Slovar'*. Moskva: Mejdunarodniye otnoşeniye.
- Yelena, Y. S. (1994). K Opisaniyu Yazıkovoy Kartını Mira. *Russkiy Yazık za Rubejom*. 1 (3), 47-57.
- Rusça Ulusal Derleme sözlüğü: <http://www.ruscorpora.ru/index.html>, 19.05.2016
- Türk Dil Kurumu: <http://www.tdk.gov.tr/> 12.03.2016.